

Προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Στο πλαίσιο της Πράξης «ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ, ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΧΡΟΝΙΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΤΟΥΣ ΠΟΥ ΔΙΑΒΙΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2014-2020

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

**Προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων
των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις
και των οικογενειών τους στην Περιφέρεια
Δυτικής Μακεδονίας**

Αθήνα, 2022

ΕΚΔΟΣΗ

**Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με
Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.)**

Κεντρικά γραφεία: Λεωφ. Ελ. Βενιζέλου 236,
Τ.Κ. 16341, Ηλιούπολη

Τηλ.: 210 9949837 • Fax: 210 5238967

E-mail: esaea@otenet.gr

Ιστοσελίδα: esamea.gr

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΝΤΥΠΟΥ & ΠΑΡΑΓΩΓΗ
ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ:

Europraxis μ.ΙΚΕ

Δ/ση: Βέργας 4, Τ.Κ. 17673 Καλλιθέα

Τηλ.: 210 9521313 • Fax: 210 9521318

E-mail: info@euro-praxis.com

Ιστοσελίδα: euro-praxis.com

Η παρούσα έκδοση υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Καταπολέμηση των διακρίσεων και προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία, των ατόμων με χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους που διαβιούν στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας» που εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Μακεδονία 2014-2020». Η Πράξη συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους με δικαιούχο και φορέα υλοποίησης την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.).

Άξονας Προτεραιότητας: «10. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης (ΕΚΤ)» • **Θεματικός Στόχος:** «09. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε Διάκρισης» • **Επενδυτική Προτεραιότητα:** «9iii. Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση των ίσων ευκαιριών» • **Ειδικός Στόχος:** «1022. Βελτίωση της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2014-2020

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος	3
1 Εισαγωγή	5
2 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και η συμβολή της	7
2.1 Ορίζοντας την αναπηρία υπό τη δικαιωματική οπτική	9
2.2 Χρήση κατάλληλης γλώσσας & η συμβολή των ΜΜΕ στην προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία ..	10
3 Οι υποχρεώσεις της Περιφερειακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα άτομα με αναπηρία	15
3.1 Η συμπερίληψη της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας στις τοπικές πολιτικές	18
3.2 Παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης	24
3.3 Κατάρτιση Τοπικών Σχεδίων Δράσης	25
4 Οι υποχρεώσεις των εργοδοτών απέναντι στα άτομα με αναπηρία	27
5 Δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους	29

Στο παρόν τηρούνται οι αρχές της μη διάκρισης λόγω φύλου. Η δε χρήση ενός μόνο γένους αφορά αποκλειστικά τη διευκόλυνση του/της αναγνώστη/αναγνώστριας. Επίσης, με κάθε αναφορά στα «άτομα με αναπηρία» στο παρόν εγχειρίδιο νοείται το σύνολο (α) των ατόμων από όλες τις κατηγορίες αναπηρίας, (β) των ατόμων με χρόνιες και σπάνιες παθήσεις και (γ) των οικογενειών των ατόμων αυτών. Συνολική ή/και συνδυαστική αναφορά, π.χ., χρήση των όρων «άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις» ή «άτομα με αναπηρία και οι οικογένειές τους», γίνεται μόνο όταν κρίνεται απαραίτητο για την κατανόηση του νοήματος.

Πρόλογος

Το παρόν εγχειρίδιο εκπονήθηκε από την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.) στο πλαίσιο υλοποίησης του Πακέτου Εργασίας Π.Ε. 11 του Υποέργου 1 της Πράξης *«Καταπολέμηση των διακρίσεων και προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία, των ατόμων με χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους που διαβιούν στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας»*.

Η Πράξη, η οποία εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Μακεδονία 2014-2020» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από Εθνικούς Πόρους με δικαιούχο και φορέα υλοποίησης την Ε.Σ.Α.μεΑ., αποτελεί μια πολυσχιδή παρέμβαση που στοχεύει:

- στην ενίσχυση της ικανότητας των στελεχών της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης να ενσωματώνουν τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας στις στρατηγικές, πολιτικές, μέτρα, δράσεις και προγράμματά τους,
- στην ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις καθώς και των τοπικών οργανώσεών τους μέσω της δικτύωσής τους με άλλα κινήματα,
- στον εντοπισμό των διακρίσεων που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία και στην καταπολέμηση των στερεοτυπικών αντιλήψεων σε βάρος τους,
- στη διευκόλυνση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις στην αγορά εργασίας μέσω της υλοποίησης προγράμματος συμβουλευτικής, επαγγελματικής κατάρτισης, πρακτικής άσκησης και πιστοποίησης.

Φιλοδοξούμε η υλοποίηση της Πράξης να συμβάλει στη δημιουργία συναντίληψης στα θέματα αναπηρίας και να αποτελέσει το έναυσμα για την εφαρμογή και άλλων παρεμβάσεων σε τοπικό επίπεδο που να προωθούν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

Ιωάννης Βαρδακαστάνης

Πρόεδρος της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία

1 Εισαγωγή

Το παρόν εγχειρίδιο στοχεύει να συμβάλει:

- › στην καταπολέμηση των στερεοτυπικών αντιλήψεων, προκαταλήψεων και διακρίσεων σε βάρος των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις μέσω της υιοθέτησης της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας (βλ. Ενότητα 2),
- › στην ενίσχυση της ικανότητας της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης να προωθεί τα δικαιώματα των πολιτών με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους που διαβιούν στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας μέσω της παροχής γενικών κατευθύνσεων αναφορικά με την υιοθέτηση της αρχής της συμπερίληψης της διάστασης της αναπηρίας στις τοπικές πολιτικές, μέτρα, προγράμματα και δράσεις (βλ. Ενότητα 3),
- › στην προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις στον τομέα της εργασίας μέσω της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των επιχειρηματιών και των εργοδοτικών φορέων (βλ. Ενότητα 4),
- › στην ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους που διαβιούν στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, μέσω της παροχής ενημέρωσης των δικαιωμάτων τους (βλ. Ενότητες 4 & 5).

Το εγχειρίδιο απευθύνεται στα στελέχη (αιρετά και υπηρεσιακά) της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης, στα στελέχη των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, στους επιχειρηματίες και τους

Προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

εκπροσώπους των εργοδοτικών φορέων, στα ίδια τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις, τις οικογένειές τους και τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις τους, καθώς και σε οποιονδήποτε πολίτη επιθυμεί να ενημερωθεί για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις.

2 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και η συμβολή της

Η σημαντικότερη εξέλιξη την τελευταία δεκαπενταετία στα ζητήματα αναπηρίας είναι η ψήφιση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου που τη συνοδεύει (εφεξής Σύμβαση) από την ολομέλεια της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ τον Δεκέμβριο του 2006. Η Σύμβαση τέθηκε σε εφαρμογή στις 3 Μαΐου 2008.

Η συμβολή της Σύμβασης έγκειται στα εξής:

- › Αναγνωρίζει ότι η αναπηρία αποτελεί μέρος της ανθρώπινης ποικιλομορφίας.
- › Αποτελεί ένα νομικά δεσμευτικό κείμενο. Αυτό σημαίνει για τα κράτη που την έχουν υπογράψει και κυρώσει ότι οφείλουν να την ενσωματώσουν στο εθνικό τους δίκαιο και στην εσωτερική έννομη τάξη τους. Με την κύρωση της Σύμβασης από την ελληνική Βουλή με τον ν.4074/2012 (Αρ. ΦΕΚ 88 Α΄/11.04.2012), η χώρα μας δεσμεύτηκε για την εφαρμογή της σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο καθώς και για τη μη θέσπιση νομοθεσίας που αντιβαίνει τον σκοπό της Σύμβασης και διαιωνίζει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις.

- › Σηματοδοτεί μια *αλλαγή παραδείγματος*: τη μετάβαση από την ιατρική αντίληψη της αναπηρίας ως ατομικό πρόβλημα, δηλαδή από την αντίληψη των ατόμων με αναπηρία ως αντικειμένων φιλανθρωπίας, θεραπευτικής παρέμβασης και πρόνοιας (ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας), στη δικαιωματική αντίληψή της, δηλαδή στην αναγνώρισή τους ως υποκειμένων με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες, ικανότητα αυτοπροσδιορισμού και πλήρους συμμετοχής σε όλες τις σφαίρες της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής. Η αλλαγή παραδείγματος αποτυπώνεται μέσα από τη ρητή υιοθέτηση του κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας, δηλαδή μέσω της αναγνώρισης ότι η αναπηρία δεν είναι φυσικό επακόλουθο των λειτουργικών περιορισμών, αλλά αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης με περιβαλλοντικά εμπόδια και εμπόδια συμπεριφοράς. Στο κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας, ο όρος «αναπηρία» δεν αναφέρεται στη «βλάβη», αλλά στους περιορισμούς που προκαλούνται από τη σύγχρονη κοινωνική οργάνωση που λαμβάνει ελάχιστα ή καθόλου υπόψη της τα άτομα με αναπηρία συμβάλλοντας έτσι στον αποκλεισμό τους από τις κοινωνικές δραστηριότητες.
- › Συνιστά ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο αρχών και κατευθύνσεων για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των εξελίξεων στο πεδίο των δημόσιων πολιτικών για την αναπηρία, ορίζοντας ως μέτρο κάθε πολιτικής την προώθηση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Σύμβαση καλύπτει το σύνολο των ατόμων με αναπηρία, ανεξαρτήτως κατηγορίας και βαρύτητας, το σύνολο των πεδίων δημόσιας πολιτικής και το σύνολο των θεμελιωδών δικαιωμάτων

(αστικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά). Επιπρόσθετα, δεν κατοχυρώνει νέα δικαιώματα, αλλά «ξαναγράφει» τα θεμελιώδη ατομικά, οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, αναδεικνύοντας όχι μόνο τις ιδιαίτερες πτυχές τους που συνδέονται με την αναπηρία, αλλά και τις αλλαγές/προσαρμογές που είναι απαραίτητες για την πλήρη και ισότιμη άσκηση αυτών των δικαιωμάτων.

2.1 Ορίζοντας την αναπηρία υπό τη δικαιωματική οπτική

Σύμφωνα με τη Σύμβαση «η αναπηρία είναι μια εξελισσόμενη έννοια που προκύπτει από την αλληλεπίδραση μεταξύ των εμποδιζόμενων προσώπων και των περιβαλλοντικών εμποδίων και των εμποδίων συμπεριφοράς, που παρεμποδίζει την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία, σε ίση βάση με τους άλλους» (προοίμιο, σημείο ε).

Όπως ήδη προαναφέρθηκε, ο ορισμός αυτός βασίζεται στο κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας, στο οποίο η καταπολέμηση των εμποδίων¹/διακρίσεων σε βάρος των ατόμων με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις και η εφαρμογή στοχευμένων

¹ Με τον όρο «εμπόδιο» νοείται οτιδήποτε θέτει φραγμό στην αυτόνομη και ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις σε όλες τις δραστηριότητες. Τα εμπόδια μπορεί να είναι θεσμικά, αρχιτεκτονικά, τεχνολογικά, συμπεριφορικά και να εντοπίζονται στην επικοινωνία, στην πληροφόρηση, στις πρακτικές, στις διαδικασίες κ.λπ.

Προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

μέτρων (θεσμικών και άλλων) σε όλους τους τομείς της ζωής τους κατέχει κεντρική θέση.

2.2 Χρήση κατάλληλης γλώσσας & η συμβολή των ΜΜΕ στην προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία

Η γλώσσα που χρησιμοποιείται για την αναπηρία είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι επιδρά: **(α)** στις πολιτικές που το κράτος σχεδιάζει και εφαρμόζει, **(β)** στον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία αντιμετωπίζει τα άτομα με αναπηρία, και **(γ)** στον τρόπο που τα ίδια τα άτομα με αναπηρία βλέπουν τον εαυτό τους και το μέλλον τους. Η βασική αρχή που εισάγεται με τη Σύμβαση είναι ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία πρέπει να είναι συμπεριληπτική («inclusive language») και να δίνει έμφαση πρωτίστως στο άτομο και δευτερευόντως στην αναπηρία του, παραμερίζοντας ξεπερασμένη γλώσσα και εκφράσεις που βασίζονται στην ιατρική προσέγγισή της.

Προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Ακατάλληλη γλώσσα	Κατάλληλη γλώσσα
ασθένεια, δυσλειτουργία, μειονέκτημα, ανικανότητα	αναπηρία, περιορισμός, εμπόδια
ανάπηρος/η, ανάπηρο/α άτομο/α, άτομο/α με ειδικές ανάγκες ή ειδικές ικανότητες	άτομο/α με αναπηρία
υγιής, φυσιολογικός, κανονικός	άτομο/α χωρίς αναπηρία, πληθυσμός χωρίς αναπηρία
κουτσός, παράλυτος, κουλός, σακάτης, καθηλωμένος σε αναπηρικό αμαξίδιο	άτομο/α με κινητική αναπηρία, χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου
αόμματος, στραβός	άτομο/α με οπτική αναπηρία ή άτομο/α με τύφλωση/μειωμένη όραση
κωφάλαλος, μουγγός, άλαλος	άτομο/α με κώφωση/βαρηκοΐα
καθυστερημένος, καθυστερημένο άτομο	άτομο/α με νοητική αναπηρία
τρελός, διαταραγμένος	άτομο/α με ψυχική αναπηρία

Σύμφωνα με τις «Οδηγίες Συμπεριληπτικής Γλώσσας για την Αναπηρία» που δημοσιεύσαν το 2019 τα Ηνωμένα Έθνη στο πλαίσιο εφαρμογής της Στρατηγικής για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία (Disability Inclusion Strategy), η γλώσσα που

οφείλουμε να χρησιμοποιούμε όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία πρέπει να βασίζεται στις εξής πέντε αρχές: **(α)** έμφαση στο άτομο και όχι στην αναπηρία, **(β)** αποφυγή χρήσης «ετικετών» και στερεοτύπων, **(γ)** μη χρήση συγκαταβατικών ευφημισμών, **(δ)** μη ταύτιση της αναπηρίας με την ασθένεια/πρόβλημα, **(ε)** χρήση κατάλληλης γλώσσας όχι μόνο στον γραπτό λόγο, αλλά και στον προφορικό και ανεπίσημο λόγο.

Δεδομένου ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (εφεξής ΜΜΕ) δεν αποτελούν μόνο σημαντικούς δίαυλους πληροφόρησης και ψυχαγωγίας αλλά και κρίσιμους διαμορφωτές αξιών και συμπεριφορών, η συμβολή τους στη διαδικασία κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις είναι καταλυτική. Για τον λόγο αυτό η Σύμβαση (άρθρα 8, 9, 21 και 30) επιβάλλει την εφαρμογή μέτρων με στόχο: **(α)** την πρόσβαση² των ατόμων με αναπηρία στις πληροφορίες που αυτά παρέχουν/μεταδίδουν, **(β)** την απεικόνισή τους με θετικό τρόπο, συμβάλλοντας στην καλλιέργεια μιας κουλτούρας αποδοχής των δικαιωμάτων τους, και **(γ)** την ελευθερία έκφρασης γνώμης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών από τα ίδια τα άτομα με αναπηρία. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο –άρθρο 67 του ν.4488/2017, παρ. 1 και 2, ΚΥΑ 3586/2018 (Αρ. ΦΕΚ 5491 Β΄/06.12.2018)– όχι μόνο οι δημόσιοι αλλά και οι ιδιωτικοί πάροχοι υπηρεσιών μέσω μαζικής ενημέρωσης οφείλουν: **(i)** να μεταδίδουν δελτία ειδήσεων στην ελληνική

² Με τον όρο «πρόσβαση» νοείται το δικαίωμα συμμετοχής όλων των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, σε όλες τις σφαίρες της ζωής, και ως εκ τούτου στη χρήση των υποδομών, υπηρεσιών και αγαθών.

Προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

νοηματική γλώσσα με ταυτόχρονη αναγραφή υποτίτλων στην ελληνική γλώσσα, **(ii)** να μεταδίδουν τηλεοπτικό πρόγραμμα περιεχομένου ενημερωτικού, πολιτιστικού, ψυχαγωγικού κ.λπ. με ταυτόχρονη αναγραφή υποτίτλων στην ελληνική γλώσσα, **(iii)** να άρουν αρνητικά στερεότυπα και προκαταλήψεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία, συμβάλλοντας στην εμπέδωση της αρχής της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας/χρόνιας πάθησης στην ελληνική κοινωνία και Πολιτεία, και να αυξήσουν την ορατότητά τους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις και θέσεις τους.

Ακατάλληλες εκφράσεις	Κατάλληλες εκφράσεις
υποφέρει ή πάσχει από αναπηρία	έχει ή βιώνει αναπηρία
ήρωες της ζωής, αφανείς ήρωες της καθημερινότητας	άτομα με αναπηρία
ειδική μεταχείριση	ίση ή ισότιμη μεταχείριση
κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία (δηλώνει την «κανονικοποίηση» του ατόμου προκειμένου να προσαρμοστεί στο περιβάλλον)	κοινωνική ένταξη ή συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία (δηλώνει την προσαρμογή του περιβάλλοντος -δομημένου, ηλεκτρονικού κ.λπ.- των υπηρεσιών και διαδικασιών ώστε να ικανοποιούνται και οι ανάγκες των ατόμων με αναπηρία)

Οδηγίες προς τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Αποφύγετε να παρουσιάζετε τα άτομα με αναπηρία ως άτομα ανήμπορα και ήρωες της καθημερινής ζωής • Επικοινωνήστε την ιδέα ότι η αναπηρία δεν συνεπάγεται αυτόματα την έλλειψη δεξιοτήτων και ικανοτήτων • Προβάλετε τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις ως άτομα καθημερινά που έχουν τις ίδιες υποχρεώσεις με κάθε άλλο πολίτη • Αναδείξτε τα εμπόδια που δυσχεραίνουν την άσκηση των δικαιωμάτων τους σε όλες τις σφαίρες της ζωής • Ενσωματώστε στη θεματολογία του μέσου σας θέματα που αφορούν τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις και πάρτε συνεντεύξεις από εκπροσώπους των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους • Δημοσιοποιήστε περιστατικά άνισης μεταχείρισης που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις • Αξιοποιήστε τις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες ημέρες που είναι αφιερωμένες στα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις για να αναφερθείτε στα δικαιώματά τους.

3 Οι υποχρεώσεις της Περιφερειακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα άτομα με αναπηρία

Η κύρωση της Σύμβασης από την ελληνική Βουλή καθώς και η ψήφιση των κατευθυντήριων - οργανωτικών διατάξεων για την εφαρμογή της με τον ν.4488/2017 (Μέρος Δ΄) επιβάλλουν στις Περιφέρειες και τους Δήμους της χώρας να λειτουργήσουν ως προωθητική δύναμη της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας στην τοπική κοινωνία, αφενός συμπεριλαμβάνοντας στην πολιτική/δράση τους τα δικαιώματα των πολιτών με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους, αφετέρου ενισχύοντας τη συνεργασία τους με τις οργανώσεις του αναπηρικού κινήματος της χώρας.

Οι γενικές υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση είναι οι εξής:

- α) η οριζόντια ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε όλες τις πολιτικές,
- β) η αποχή από πράξεις ή πρακτικές που είναι ασύμβατες με τη Σύμβαση,
- γ) η εκπαίδευση των επαγγελματιών σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ώστε να παρέχουν

- με τον καλύτερο τρόπο τη βοήθεια και τις υπηρεσίες που εγγυώνται αυτά τα δικαιώματα (άρθρο 4, παρ. 1),
- δ) η συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στη διαβούλευση που προηγείται της διαμόρφωσης και εφαρμογής πολιτικών και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που τα αφορούν (άρθρο 4, παρ. 3),
- ε) η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας για τα θέματα αναπηρίας/χρόνιας πάθησης, μέσα από στοχευμένες πολιτικές και δράσεις, καθώς και η ενημέρωση των ίδιων των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για την υλοποίηση, τον σεβασμό, τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων, αλλά και για την εξάλειψη των διακρίσεων (άρθρο 8).

Επιπρόσθετα, με τον ν.4488/2017, οι Περιφέρειες και οι Δήμοι της χώρας:

1. υποχρεούνται: **(α)** να ενσωματώνουν τη διάσταση της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική, διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα της αρμοδιότητάς τους με στόχο την εξάλειψη, αποκατάσταση και αποτροπή ανισοτήτων μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρίες (ν.4488/2017 - άρθρο 62, παρ.1), **(β)** να αφαιρούν υφιστάμενα εμπόδια κάθε είδους, **(γ)** να τηρούν τις αρχές καθολικού σχεδιασμού σε κάθε τομέα της αρμοδιότητάς τους ή της δραστηριοποίησής τους προκειμένου να

διασφαλίζεται η προσβασιμότητα³ των υποδομών, των υπηρεσιών ή των αγαθών που προσφέρουν, **(δ)** να παρέχουν, όπου απαιτείται, εύλογες προσαρμογές υπό τη μορφή εξατομικευμένων και κατάλληλων τροποποιήσεων, ρυθμίσεων και ενδεδειγμένων μέτρων, **(ε)** να απέχουν από πρακτικές, κριτήρια, συνήθειες και συμπεριφορές που συνεπάγονται διακρίσεις σε βάρος των πολιτών με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις, **(στ)** να προάγουν με θετικά μέτρα την ισότιμη συμμετοχή και άσκηση των δικαιωμάτων των πολιτών με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις στους τομείς αρμοδιότητάς/δραστηριοποίησής τους (ν.4488/2017 - άρθρο 61, παρ. 1), και

2. οφείλουν, με την ιδιότητά τους ως Επιμέρους Σημεία Αναφοράς (ν.4488/2017 - άρθρο 71, παρ. 3), να παρακολουθούν την εφαρμογή της Σύμβασης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

³ Με τον όρο «προσβασιμότητα» νοείται το χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος (δομημένου/κτιριακές υποδομές ή ηλεκτρονικού/ηλεκτρονικές εφαρμογές) μιας υπηρεσίας ή ενός αγαθού που διασφαλίζει την αυτόνομη, ασφαλή και άνετη προσέγγιση και χρήση αυτών από τα άτομα με αναπηρία. Επειδή η «προσβασιμότητα» συμβάλλει στην άσκηση του δικαιώματος της επιλογής, αναδεικνύεται σε θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα.

3.1 Η συμπερίληψη της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας στις τοπικές πολιτικές

Σύμφωνα με το άρθρο 4, παρ. 1, εδάφιο γ, της Σύμβασης, τα κράτη υποχρεούνται να *«λαμβάνουν υπόψη την προστασία και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματα»*. Η διάταξη αυτή νοείται ως ρήτρα για την ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας στις γενικές πολιτικές και προγράμματα.

Η συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στις πολιτικές και τα προγράμματα που αφορούν τον γενικό πληθυσμό («disability mainstreaming») βασίζεται στη διαπίστωση, αφενός ότι τα προβλήματα που σχετίζονται με την αναπηρία είναι διατομεακά και πρέπει να προσεγγίζονται ολιστικά, αφετέρου ότι η διοχέτευση πόρων σε «ειδικά» προγράμματα (π.χ. ειδικά σχολεία, δομές κλειστής περίθαλψης κ.λπ.) μπορεί να οδηγήσει στον διαχωρισμό και αποκλεισμό των ατόμων με αναπηρία από την υπόλοιπη κοινωνία. Σύμφωνα με το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (2007), πρόκειται για τη διαδικασία αξιολόγησης των επιπτώσεων στα άτομα με αναπηρία οποιασδήποτε προγραμματισμένης δράσης, νομοθεσίας, πολιτικής, προγράμματος κ.λπ. και για τη στρατηγική που καθιστά τα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες των ατόμων με αναπηρία αναπόσπαστο τμήμα του σχεδιασμού, της εφαρμογής, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των πολιτικών και των προγραμμάτων, προκειμένου τα άτομα με

αναπηρία να επωφελούνται εξίσου και να μην διαιωνίζονται οι ανισότητες.

Τελικός στόχος του «disability mainstreaming» είναι η επίτευξη της ισότητας των ατόμων με αναπηρία. «Κλειδιά» για την ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας στις περιφερειακές και τοπικές πολιτικές αποτελούν τα εξής:

- › Η συμμετοχή των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στον σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών, μέτρων, δράσεων, προγραμμάτων κ.λπ. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της θεσμικής συμμετοχής τους σε διαβουλεύσεις, επιτροπές, ομάδες εργασίας κ.λπ. της Περιφέρειας και των Δήμων.
- › Η εκπαίδευση –σε συνεργασία με τις οργανώσεις του αναπηρικού κινήματος– των στελεχών της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.
- › Η εκ των προτέρων εκτίμηση των επιπτώσεων των πολιτικών, μέτρων, δράσεων κ.λπ. στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, η διαμόρφωση ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και η συλλογή δεδομένων και στατιστικών στοιχείων για την αναπηρία, μέσω των οποίων είναι εφικτή η εκ των υστέρων μέτρηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων. Αξίζει να επισημανθεί ότι πρέπει να εξετάζονται οι επιπτώσεις στην ισότιμη άσκηση δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες

παθήσεις με την ιδιότητά τους τόσο ως εξυπηρετούμενων όσο και ως εργαζομένων.

- › Η εφαρμογή των αρχών του καθολικού σχεδιασμού⁴ προϊόντων, περιβαλλόντων, προγραμμάτων και υπηρεσιών και η παροχή εύλογων προσαρμογών στα άτομα με αναπηρία.
- › Ο έλεγχος της τήρησης της εφαρμογής των υφιστάμενων θεσμικών διατάξεων που προστατεύουν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις και η τροποποίηση υφιστάμενων εγκυκλίων, κανονισμών κ.λπ. που δημιουργούν διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

Η ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας σε πολιτικές, μέτρα, δράσεις, προγράμματα κ.λπ. σε καμία περίπτωση δεν συνεπάγεται την κατάργηση των εξειδικευμένων και στοχευμένων πολιτικών, μέτρων, δράσεων, προγραμμάτων κ.λπ. προς όφελος των ατόμων με αναπηρία.

Σύμφωνα μάλιστα με τα Ηνωμένα Έθνη πρέπει αφενός να επιδιώκεται η πρόληψη και αντιμετώπιση, σε όλες τις πτυχές της ζωής, διαρθρωτικών κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων χωρίς αναπηρία, αφετέρου

⁴ «Καθολικός σχεδιασμός» σημαίνει τον σχεδιασμό προϊόντων, περιβαλλόντων, προγραμμάτων και υπηρεσιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους ανθρώπους, στη μεγαλύτερη δυνατή έκταση, χωρίς ανάγκη προσαρμογής ή εξειδικευμένου σχεδιασμού. Ο καθολικός σχεδιασμός δεν αποκλείει τις υποβοηθητικές συσκευές για συγκεκριμένες ομάδες ατόμων με αναπηρία, όπου αυτό απαιτείται (άρθρο 2 της Σύμβασης).

να λαμβάνονται ειδικά μέτρα για την ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρία και την ανταπόκριση σε επιμέρους ανάγκες που προκύπτουν από αυτήν. Η λήψη θετικών μέτρων δράσης προς όφελος των ατόμων με αναπηρία συνιστά και συνταγματική επιταγή⁵.

Η δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας πρέπει να ενσωματώνεται οριζόντια όχι μόνο στις κοινωνικές πολιτικές που απευθύνονται στον γενικό πληθυσμό, αλλά και στις αναπτυξιακές πολιτικές. Στην «Ατζέντα 2030»⁶, η οποία υιοθετήθηκε το 2015 από τις χώρες μέλη του ΟΗΕ, η βιώσιμη ανάπτυξη προσεγγίζεται με την τριπλή της διάσταση: οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική. Όσον αφορά τη σχέση της με την κοινωνική διάσταση, αυτή σχετίζεται με την ανάπτυξη που συμβάλλει ταυτόχρονα στην εξάλειψη της φτώχειας, των διακρίσεων, των ανισοτήτων και των αδικιών, και στην προώθηση των θεμελιωδών και ανθρώπινων δικαιωμάτων. Η νέα αυτή προσέγγιση της βιώσιμης ανάπτυξης συνέβαλε στη «συνάντηση» της «αναπηρίας» με την «ανάπτυξη», δύο πεδία που πριν από την υιοθέτηση του κοινωνικού μοντέλου

⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 21 παρ. 6 του Συντάγματος της χώρας «τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας».

⁶ Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με τη σχέση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης με την αναπηρία στο:

<https://www.paratiritirioanapirias.gr/el/news/newsletters/34/fylladio-toy-edf-gia-toys-stoxoys-biwsimhs-anapty3hs-kai-ta-atoma-me-anaphria>.

της αναπηρίας από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών –μέσω της ψήφισης της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες– θεωρούνταν αντίθετα λόγω της πολύχρονης ταύτισης της αναπηρίας με τον τομέα της πρόνοιας (ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας). Η ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας στις αναπτυξιακές πολιτικές συμβάλλει στην αποφυγή πρόκλησης νέων εμποδίων σε βάρος των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

Η δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας πρέπει επίσης να ενσωματώνεται:

- **Στις πολιτικές και στα μέτρα ενίσχυσης της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή**, δεδομένου ότι στην «Ένωση Ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030» επισημαίνεται ότι «η κλιματική αλλαγή επίσης μπορεί να έχει σημαντικότερο αντίκτυπο στα άτομα με αναπηρία, τα οποία μπορεί να διατρέξουν κίνδυνο αν επηρεαστούν βασικές υπηρεσίες και υποδομές. Συνεπώς, είναι εξαιρετικά σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η πράσινη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη και ανθεκτική κοινωνία είναι δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς και ότι αφορά και τα άτομα με αναπηρία». «Επιπλέον, η Επιτροπή έχει προτείνει να αρθούν, στο πλαίσιο της ανακαίνισης κτιρίων για τη βελτίωση της

ενεργειακής αποδοτικότητας, τα εμπόδια στην προσβασιμότητα»⁷.

- **Στις πολιτικές απολιγνιτοποίησης-δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης**, δεδομένου ότι στον Κανονισμό (ΕΕ) 2021/1060 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για τα Ευρωπαϊκά Ταμεία, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, για την προγραμματική περίοδο 2021-2027⁸, η αρχή της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και η προσβασιμότητα συνιστούν ON/OFF κριτήρια επιλογής πράξεων. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν να προβλεφθούν μέτρα όπως τα ακόλουθα: **(i)** προώθηση της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία μέσω του χωροταξικού-πολεοδομικού ανασχεδιασμού των λιγνιτικών περιοχών, **(ii)** διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις στην κατάρτιση και διά βίου εκπαίδευση με στόχο την αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους ώστε να μπορούν να απασχοληθούν στις νέες θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν στο πλαίσιο της πράσινης μετάβασης, **(iii)** εξασφάλιση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, όπως είναι η ενέργεια, οι μετακινήσεις και η στέγαση, **(iv)** εφαρμογή ρήτρας απασχόλησης προκειμένου τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και μέλη των

⁷ Η ανακοίνωση της Επιτροπής είναι διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>.

⁸ Ο Κανονισμός είναι διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1060>.

οικογενειών τους που θα απολυθούν από τις επιχειρήσεις που είχαν αναπτύξει δραστηριότητα δορυφορικά της ΔΕΗ να εργαστούν στους νέους παρόχους ενέργειας κ.λπ.

3.2 Παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης

Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 62 του ν.4488/2017, οι Περιφέρειες και οι Δήμοι ως Επιμέρους Σημεία Αναφοράς για την παρακολούθηση εφαρμογής της Σύμβασης οφείλουν να «συλλέγουν και τηρούν επιμέρους στατιστικά στοιχεία για την αναπηρία ως προς τους τομείς ευθύνης τους». Η συλλογή στατιστικών στοιχείων και η ανάπτυξη δεικτών είναι υψίστης σπουδαιότητας καθώς διευκολύνουν τον σχεδιασμό αποτελεσματικότερων στρατηγικών και πολιτικών.

Τα στατιστικά στοιχεία συμβάλλουν: **(i)** στον εντοπισμό των ανισοτήτων και διακρίσεων σε διάφορους τομείς, όπως είναι η εργασία, η εκπαίδευση, η πρόνοια κ.λπ., **(ii)** στην αποτελεσματική παρακολούθηση της εφαρμογής των δικαιωμάτων και στην αξιολόγηση των εφαρμοζόμενων πολιτικών στα άτομα με αναπηρία χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους, **(iii)** στην ανάδειξη των αδυναμιών και αποκλίσεων από τις ευρωπαϊκές πολιτικές, **(iv)** στην ενημέρωση/ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και στην κινητοποίηση των αρμόδιων υπηρεσιών/φορέων. Ποσοτικά στοιχεία για την αναπηρία διατίθενται μέσω της ιστοσελίδας του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της Ε.Σ.Α.μεΑ.⁹

⁹ www.paratiritirioanapirias.gr.

3.3 Κατάρτιση Τοπικών Σχεδίων Δράσης

Για να μπορέσουν η Περιφέρεια και οι Δήμοι να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που θέτει η Σύμβαση και το εθνικό θεσμικό πλαίσιο πρέπει να καταρτίσουν τοπικά σχέδια δράσης για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις στην κοινότητα, στη βάση των διαφοροποιημένων γεωγραφικών, οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών που επικρατούν.

Σημεία κρίσιμης σημασίας για την κατάρτιση τοπικών σχεδίων δράσης για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στην κοινότητα: Συμμετοχή εκπροσώπων του τοπικού αναπηρικού κινήματος σε όλα τα στάδια σχεδιασμού, εφαρμογής/υλοποίησης, αξιολόγησης και επικαιροποίησης του τοπικού σχεδίου δράσης • Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης μέσω της συλλογής και επεξεργασίας στοιχείων για την αναπηρία • Προσδιορισμός των στόχων και ευθυγράμμισή τους με τις απαιτήσεις της Σύμβασης, τη νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030 και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία¹⁰ • Προτεραιοποίηση ενεργειών, εφαρμογή πιλοτικών έργων για την αποφυγή αστοχιών και ανάπτυξη συνεργιών μεταξύ των δράσεων για

¹⁰ Διαθέσιμο στο: <https://www.amea.gov.gr/action>.

Προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

την αύξηση της αποτελεσματικότητας των διατιθέμενων πόρων/Αξιοποίηση πόρων των Ευρωπαϊκών Επενδυτικών και Διαρθρωτικών Ταμείων (όπως είναι το ΕΣΠΑ)

- Αξιολόγηση του Τοπικού Σχεδίου Δράσης και πιστοποίηση της προσβασιμότητας υποδομών και υπηρεσιών¹¹.

¹¹ Βλ. «Ελληνικό Σήμα Προσβασιμότητας» σύμφωνα με το Πρότυπο ΕΛΟΤ 1439 «Οργανισμός φιλικός σε πολίτες με αναπηρία - Απαιτήσεις και συστάσεις», την ιδιοκτησία και εκμετάλλευση του οποίου από κοινού έχουν ο ΕΛΟΤ και το Ινστιτούτο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία και Χρόνιες Παθήσεις «ΙΝ-ΕΣΑμεΑ».

4 Οι υποχρεώσεις των εργοδοτών απέναντι στα άτομα με αναπηρία

Σύμφωνα με τον ν.4443/2016 (Αρ. ΦΕΚ 232 Α΄/09.12.2016) απαγορεύεται οι εργοδότες (του δημόσιου, ευρύτερου δημόσιου και ιδιωτικού τομέα) να προβαίνουν σε άμεσες¹² και έμμεσες διακρίσεις¹³ σε βάρος των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις. Ο νόμος επίσης απαγορεύει την παρενόχληση¹⁴, την εντολή για την εφαρμογή διακριτικής μεταχείρισης, τη διάκριση λόγω σχέσης¹⁵, τη διάκριση λόγω νομιζόμενων

¹² «Άμεση διάκριση» νοείται όταν ένα πρόσωπο υφίσταται για λόγους αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν της οποίας τυχάνει, έτυχε ή θα ετύγχανε άλλο πρόσωπο, σε ανάλογη κατάσταση.

¹³ «Έμμεση διάκριση» νοείται όταν μία εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική μπορεί να θέσει πρόσωπα με αναπηρία ή χρόνια πάθηση σε μειονεκτική θέση συγκριτικά με άλλα πρόσωπα.

¹⁴ «Παρενόχληση» συντρέχει όταν κάποιος συμπεριφέρεται με αρνητικό τρόπο σε έναν εργαζόμενο με αναπηρία ή χρόνια πάθηση λόγω αυτής καθ' αυτής της αναπηρίας του ή χρόνιας πάθησής του, έχοντας ως σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειάς του και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.

¹⁵ «Διάκριση λόγω σχέσης» συντρέχει όταν κάποιος συμπεριφέρεται λιγότερο ευνοϊκά σε έναν εργαζόμενο λόγω της στενής του σχέσης με κάποιο/α άτομο/α με αναπηρία ή χρόνια πάθηση.

χαρακτηριστικών¹⁶ και την άρνηση εύλογων προσαρμογών (άρθρο 2). Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον νόμο, ο εργοδότης υποχρεούται να παρέχει τις απαραίτητες κατά περίπτωση εύλογες προσαρμογές προκειμένου τα άτομα με αναπηρία ή χρόνιες παθήσεις να έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε θέση εργασίας, να ασκούν αυτήν (την εργασία), να εξελίσσονται και να συμμετέχουν στην επαγγελματική κατάρτιση (άρθρο 5). Η «προσαρμογή» θεωρείται «εύλογη» όταν: **(α)** δικαιολογείται από την κατηγορία και τον βαθμό βαρύτητας της αναπηρίας του συγκεκριμένου εργαζομένου, **(β)** το κόστος της δεν είναι τόσο υψηλό ώστε να δημιουργεί οικονομικό πρόβλημα στην επιχείρηση.

Οι εύλογες προσαρμογές είναι εξατομικευμένες και μπορεί να αφορούν: την προσαρμογή των κτιριακών εγκαταστάσεων, την προσαρμογή της επίπλωσης, την προσαρμογή του ωραρίου εργασίας, την προσαρμογή/αναδιοργάνωση των εργασιακών καθηκόντων, την τροποποίηση διαδικασιών/πρακτικών, την παροχή υποστηρικτικής τεχνολογίας, την παροχή πρόσθετης κατάρτισης κ.λπ.

¹⁶ «Διάκριση λόγω νομιζόμενων» χαρακτηριστικών συντρέχει όταν ένα πρόσωπο γίνεται δέκτης λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης επειδή εικάζεται ότι έχει αναπηρία ή χρόνια πάθηση.

5 Δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους

Για να μπορέσουν τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις:

- α) να ωφεληθούν από τα μέτρα που η ελληνική Πολιτεία έχει θεσπίσει, πρέπει πρωτίστως: **(i)** να πιστοποιήσουν την αναπηρία τους στα Κέντρα Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.) που συστάθηκαν με τον ν.3863/2010¹⁷ και **(ii)** να εγγραφούν στο ειδικό μητρώο ανέργων ατόμων με αναπηρία της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.)¹⁸,
- β) να ενημερωθούν για τα κοινωνικά προγράμματα, τις υπηρεσίες και τις δομές που απευθύνονται σε αυτά και στις οικογένειές τους, μπορούν να απευθυνθούν στο Κέντρο Κοινότητας του Δήμου τους¹⁹ και
- γ) να ενημερωθούν για τα δικαιώματά τους εν γένει, μπορούν να απευθυνθούν: **(i)** στην Περιφερειακή Ομοσπονδία

¹⁷ Για περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.efka.gov.gr/el/menoy/kentro-pistopoieses-anaperias-kepa>.

¹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.dypa.gov.gr/idikes-koinonikes-omades?tab=efpathis-koinonikes-omades-kai-anerghia&tab2=eghghrafi-sto-eidiko-mitrwo-anerghon-atomon-me-anapiria-amea&tab3=>.

¹⁹ Για περισσότερες πληροφορίες στο: <https://opeka.gr/kentra-koinotitas>.

Προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Ατόμων με Αναπηρία Δυτικής Μακεδονίας²⁰ και τις οργανώσεις-μέλη της, (ii) στην Υπηρεσία «Διεκδικούμε Μαζί» της Ε.Σ.Α.μεΑ.²¹

Ακολουθεί ενδεικτικά σύντομη παράθεση διευκολύνσεων και παροχών σε βασικούς τομείς.

Αποκατάσταση & Πρόνοια

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας παρέχονται στα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις οι εξής υπηρεσίες: **(α)** Κέντρα Φυσικής Ιατρικής και Αποκατάστασης (ΚΕ.Φ.Ι.ΑΠ.) στο Γενικό Νοσοκομείο Φλώρινας –σε Αμύνταιο (κλειστού τύπου) και σε Φλώρινα (ανοικτού τύπου)– και στο Γενικό Νοσοκομείο Καστοριάς –στο Άργος Ορεστικού (ανοικτού τύπου), **(β)** Κέντρα Διημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας (ΚΔΗΦ) στους Δήμους Εορδαίας & Κοζάνης και **(γ)** Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών & Ατόμων με Αναπηρία (Κ.Δ.ΑΠ.Α.μεΑ.) σε Φλώρινα, Καστοριά και Κοζάνη.

²⁰ Στοιχεία επικοινωνίας: ΖΕΠ Κοζάνης (Κτίριο Περιφέρειας), 50100 Κοζάνη / Τηλέφωνο: 24613 50255 / Email: poameadm@gmail.com / Ιστότοπος: www.poameadm.gr.

²¹ Στοιχεία επικοινωνίας: Ελευθερίου Βενιζέλου 236, 16341 Ηλιούπολη Αττικής / Τηλέφωνο: 210 9949837 / Email: esaea@otenet.gr / Ιστότοπος: www.esamea.gr.

Επιπρόσθετα, τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις δικαιούνται προνοιακές παροχές (επιδόματα) που χορηγούνται από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων & Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ο.Π.Ε.Κ.Α.). Υπό προϋποθέσεις, και εφόσον έχει διαπιστωθεί από τα ΚΕ.Π.Α. συγκεκριμένο ποσοστό και είδος αναπηρίας, προβλέπεται και η παροχή ειδικότερων επιδομάτων αναπηρίας (π.χ. εξωιδρυματικό επίδομα) σε άτομα με σπάνια νοσήματα ή μορφές αναπηρίας ή ειδικές περιπτώσεις βαριάς αναπηρίας.

Οι αιτήσεις για: **(α)** τη χορήγηση προνοιακών αναπηρικών παροχών σε χρήμα, **(β)** παράταση χορήγησης των επιδομάτων στους δικαιούχους που λήγει η γνωμάτευση της υγειονομικής επιτροπής και **(γ)** το διατροφικό επίδομα υποβάλλονται μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας από εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους των Κέντρων Κοινότητας των Δήμων ή του Ο.Π.Ε.Κ.Α.²²

Μεταφορές & Μετακινήσεις

Τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα μπορούν να ταξιδεύουν με πλοίο, αεροπλάνο, πούλμαν, λεωφορείο και τρένο, όπως κάθε πολίτης, και κανένας μεταφορικός φορέας δεν μπορεί να τους αρνηθεί βοήθεια, πριν, μετά, αλλά και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, αρκεί να έχει ενημερωθεί 48 ώρες πριν από το ταξίδι. Ακόμη και στην περίπτωση που δεν έχει υπάρξει αυτή η ενημέρωση, ο μεταφορέας οφείλει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την καλύτερη εξυπηρέτηση του ατόμου

²² Για περισσότερες πληροφορίες στα: <https://opeka.gr/atoma-me-anapiria/pliروفories> & <https://opeka.gr/atoma-me-anapiria/erotiseis-apantiseis>.

Προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

με αναπηρία/μειωμένη κινητικότητα. Οι μεταφορικοί φορείς δεν μπορούν να αρνηθούν στα άτομα με αναπηρία την επιβίβαση λόγω αυτής καθ' αυτής της αναπηρίας/μειωμένης κινητικότητας παρά μόνο για λόγους υγείας και ασφάλειας.

Επιπρόσθετα, τα άτομα με αναπηρία δικαιούνται: **(α)** εκπώσεις στα εισιτήρια μετακίνησης. Για την άσκηση αυτού του δικαιώματος απαιτείται η έκδοση Δελτίου Μετακίνησης Ατόμου με Αναπηρία, το οποίο χορηγείται από τα ΚΕΠ ή την αρμόδια διεύθυνση της Περιφέρειας και **(β)** την παραχώρηση θέσης στάθμευσης στη μόνιμη κατοικία τους, εφόσον δεν διαθέτουν ιδιόκτητη θέση στάθμευσης. Για την παροχή αυτή αρμόδια είναι η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου στον οποίο βρίσκεται η οικία του ατόμου με αναπηρία.

Άτομα με αναπηρία που είναι ιδιοκτήτες οχημάτων και οι άδειες κυκλοφορίας τους έχουν την ένδειξη «ΑΝΑΠΗΡΙΚΟ» δικαιούνται να έχουν Δελτίο Στάθμευσης για αποκλειστική χρήση σε χώρους στάθμευσης με οριζόντια και κάθετη σήμανση για οχήματα ατόμων με αναπηρία. Το Δελτίο αυτό το δικαιούνται και οι γονείς ανήλικων τέκνων ατόμων με αναπηρία, οι δικαστικοί συμπαραστάτες ανήλικων και ενήλικων ατόμων με αναπηρία, καθώς και όσοι έχουν ενταχθεί σε προγράμματα αναδοχής ή υιοθεσίας ατόμων με αναπηρία.

Επίσης, πέραν των προαναφερόμενων, δικαιούχοι είναι οι σύζυγοι και τα τέκνα των ατόμων με αναπηρία στην περίπτωση που τα άτομα με αναπηρία δεν διαθέτουν δικό τους όχημα. Αρμόδιος φορέας για την έκδοση του Δελτίου Στάθμευσης είναι η Δ/ση Μεταφορών της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Εργασία

Τα άτομα με αναπηρία και οι συγγενείς αυτών έχουν δικαίωμα να τοποθετούνται μέσω συστήματος ποσόστωσης σε προστατευμένες θέσεις εργασίας του ιδιωτικού τομέα (ν.2643/1998²³) και να διορίζονται μέσω συστήματος ποσόστωσης σε θέσεις εργασίας (ορισμένου ή αορίστου χρόνου) του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα (ν.4765/2021).

Επίσης τα άτομα με αναπηρία μπορούν να συμμετέχουν ως μέλη σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης (ν.4430/2016²⁴) και σε προγράμματα απασχόλησης που υλοποιεί η Δ.ΥΠ.Α.²⁵

Σε συνέχεια όλων όσων αναφέρθηκαν στην Ενότητα 4, εάν κάποιο άτομο με αναπηρία υποστεί διάκριση στην εργασία του μπορεί να υποβάλει αναφορά²⁶ στον Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος αποτελεί τον καθ' ύλην αρμόδιο φορέα προώθησης και εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση, στον δημόσιο, ευρύτερο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

²³ Για περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.dypa.gov.gr/idikes-koinonikes-omades?tab=enimerwseis-skhetika-me-to-n264398&tab2=&tab3=>.

²⁴ Για περισσότερες πληροφορίες στο: <https://kalo.gov.gr/syxnes-erotiseis>.

²⁵ Για περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.dypa.gov.gr/programma-epichoregeses-epicheireseon-kai-ergodoton-gia-ten-apascholese-2-000-anergon-atomon-me-anaperies-amea-apexartemenon-apo-exartesiogones-ousi-1>.

²⁶ <https://www.synigoros.gr/el/anafora/ipovoli-anaforas>.

Προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Οργανώσεις εκπροσώπησης και προάσπισης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία

Οι οργανώσεις εκπροσώπησης και προάσπισης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε **εθνικό επίπεδο**:

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία

📍 Ελ. Βενιζέλου 236, 16341 Ηλιούπολη
☎ 210 99 49 837 📠 210 52 38 967
✉ esaea@otenet.gr 🌐 www.esamea.gr

Περιφερειακή Ομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία Δυτικής Μακεδονίας (ΠΟΑμεΑ)

📍 ΖΕΠ Κοζάνης (κτίριο Περιφέρειας), 50100 Κοζάνη
☎ 24613 50255 📠 24610 53255 ✉ poameadm@gmail.com

📌 Στον παρακάτω σύνδεσμο μπορείτε να βρείτε πληροφορίες για τα Πρωτοβάθμια Σωματεία Αναπηρίας στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: www.esamea.gr/about-us/members

Οι οργανώσεις εκπροσώπησης και προάσπισης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε **διεθνές επίπεδο**:

Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία

🌐 www.edf-feph.org

Διεθνής Συμμαχία για την Αναπηρία

🌐 www.internationaldisabilityalliance.org

ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Αθήνα (έδρα)

Ελ. Βενιζέλου 236,
16341 Ηλιούπολη
Τηλ.: 210 9949837
Fax: 210 5238967
E-mail: esaea@otenet.gr

Κοζάνη (παράρτημα)

Κτίριο Περιφέρειας,
ΖΕΠ Κοζάνης
Τηλ.: 24613 50255
Fax: 24610 53255
E-mail: project.dm1@esaea.gr

Ιστοσελίδα: www.esamea.gr

 ESAmAgr esameagr ESAmAGr ncdpgreece

Στο πλαίσιο της Πράξης «ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ, ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΧΡΟΝΙΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΤΟΥΣ ΠΟΥ ΔΙΑΒΙΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2014-2020

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

